

TÜRKİYE'DE ÇEVRE DOSTU TARIM UYGULAMALARINA VERİLEN DESTEKLER

- İyi Tarım Uygulamaları Desteği,
- Organik Tarım Desteği
- Biyolojik Mücadele Desteği
- Toprak Analiz Desteği
- Çevre Amaçlı Tarım Arazilerinin Korunması Projesi (ÇATAK) Desteği

İyi Tarım Uygulamaları

- **05.12.2008** tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile İyi Tarım Uygulamalarına ve Organik Tarıma destekleme vermeye başlanmıştır. Karara göre Çiftçi Kayıt Sistemi’ne ve Organik Tarım Bilgi Sistemi’ne kayıtlı çiftçiler ile iyi tarım uygulamaları gerçekleştiren Çiftçi Kayıt Sistemi’ne kayıtlı çiftçilere dekar başına 20 TL destekleme ödemesi yapılacağı belirtilmiştir.
- 2010 yılında meyve sebze üretim alanları için destek miktarı **dekar başına 20 TL**, örtü altı üretim alanları için **dekar başına 80 TL** ‘dir. 2011 destekleme miktarları aynıdır.

İyi Tarım Uygulamaları Üretim Verileri

Yıllar Üretim	İl Sayısı	Üretici Sayısı	Alanı(da)
2007	18	651	53.607
2008	8	822	60.231
2009	42	6.020	1.702.804
2010	48	4.540	781.741

Organik Tarım

- Organik Tarım desteklemesi de İyi Tarım Uygulamaları gibi 05.02.2005 tarihli Resmi Gazete'deki Bakanlar Kurulu Kararı ile dekar başına 20 TL olarak başlamıştır

2011 yılı Organik Tarım Destek Miktarları

Desteklemeler	Destek Miktarı
Organik Tarım (Bitkisel üretim)	25 TL/dekar
Organik Tarım (Hayvancılık ilave destekleme)	
Anaç sığır	112,5 TL/baş
Koyun-keçi	7,5 TL/baş
Arı	3,5 TL/
Alabalık	kovan
Çipura-levrek	0,325 TL/kg
	0,425 TL/kg

Zirai M¼cadele

- T¼rkiye'de bitki korumada, **biyolojik ve biyoteknolojik y¼ntemlere** destekleme verilmesi ilk defa **24 Őubat 2011** tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Bakanlar Kurulu kararı ile başlamıştır.
- Biyolojik ve/veya biyoteknolojik m¼cadelenin yaygınlaŐtırılması ile kimyasal ilaç kullanımının azaltılması amacıyla ¼rt¼altı bitkisel ¼retimdeki destek miktarları yapılan uygulamaya g¼re **30TL-200 TL/da**

Açık alanda;

Domates g¼vesine karŐı feromon kullananlara **20 TL/dekar**,
Turunçgil ¼retiminde faydalı b¼cek kullananlara **20 TL/dekar**

Zirai Mücadele

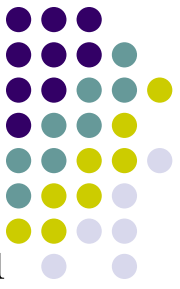
- 15.03.2009 Tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan "Patates Siğili Görülen Alanlarda ve Güvenlik Kuşaağında Uygulanacak Desteğe İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı" ile patates siğili görülen alanlar ile patates siğili için oluşturulan güvenlik kuşaağındaki alanlarda karantina önlemi olarak, alternatif ürün yetiştirilmesi veya nadasa bırakılması durumunda **dekar başına 99 TL** destek verilmesi kararlaştırılmıştır.

Kimyevi Gübre ve Toprak Analizi Desteği

- 21 Eylül 2001 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan “Tarımda Kullanılan Kimyevi Gübrelerin Yurt İçinden ve Yurt Dışından Tedariki, Dağıtımı ve Desteklenmesine İlişkin Uygulamaların Yürürlükten Kaldırılması Hakkında” Bakanlar Kurulu Kararı ile Türkiye’de gübre desteklemesi uygulamasına son verilmiştir. Yaklaşık **dört yıl boyunca** gübreye destek verilmemiştir.
- 7 Eylül 2005 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan “**Çiftçilere Kimyevi Gübre Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair**” Bakanlar Kurulu Kararı ile gübre desteklemeleri tekrar başlatılmış, ancak veriliş şekli değiştirilmiştir. Yani; geçmiş dönemlerde uygulanan fiyat sübvansiyonu yerine ÇKS’ye dahil olan çiftçilere, 2004 yılında yetiştirdikleri ürün gruplarına göre **2004 yılı ÇKS’ye kayıt** yaptırdıkları alanlar için kimyevi gübre desteklemesi yapılacağı kararlaştırılmıştır.

Kimyevi Gübre ve Toprak Analizi Desteği

- **Sebze, meyve**, süs bitkileri, özel çayır mera, orman emvali ürün alanları için dekar başına **1 TL**,
- Hububat, yem bitkileri, baklagiller ve yumru bitkiler için dekar başına **1,6 TL**,
- Yağlı tohumlu bitkiler ve endüstri bitkilerinin yetiştirildiği alanlar için
- dekar başına **3 TL'dir**

2011 Gübre Destekleme Miktarları

Ürün Grupları	Gübre Destekleme Tutarı(TL/dekar)
Peyzaj ve süs bitkileri, özel çayır, mera ve orman emvali alanları	3,5
Hububat, yem bitkileri, baklagiller, yumru bitkiler sebze ve meyve alanları	4,75
Yağlı tohumlu bitkiler ve endüstri bitkileri alanları	6

Kimyevi Gübre ve Toprak Analizi Desteği

- 8 Mayıs 2009 tarihli “Çiftçi Kayıt Sistemine Dahil Olan Çiftçilere Mazot, Kimyevi Gübre ve Toprak Analizi Destekleme demesi Yapılmasına Dair Tebliğ” ile “ÇKS’ye kayıtlı 50 dekar ve üzeri her bir tarım arazisinin kimyevi gübre destekleme ödemesinden yararlanabilmesi için, her **50 dekarlık alan için bir analiz olmak üzere toprak analizi yaptırılması zorunludur.**
- 50 dekarın altındaki tarım arazisi için bu Őart aranmaz” hükmü getirilmiŐtir. Bu uygulama halen devam etmektedir.

Toprak Analizi Desteği

- 30 Nisan 2005 tarihinde yayınlanan “Bitkisel Üretimle İlişkili Olarak, Doğrudan Gelir Desteği Ödemesi Yapılmasına İlişkin Tebliğ” ile toprak analizi desteği ilave Doğrudan Gelir Desteği olarak ödenmeye başlamıştır.
- 2007 yılına kadar toprak analizi desteği ilave Doğrudan Gelir Desteği olarak ödenmiştir.
- 31 Aralık 2008 tarihinde yayınlanan “Çiftçi Kayıt Sistemine Dahil Olan Çiftçilere Toprak Analizi Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ” ile artık ayrı bir destek kalemi olarak verilmeye başlamıştır. 2011 yılında da dekara **2,5 TL** toprak analizi desteği ödemesine devam edilmektedir.

Çevre Amaçlı Tarım Arazilerinin Korunması Programı (ÇATAK)

- Tarım Reformu Uygulama Projesi (ARIP) ARIP'in finans kaynağı “Tarım Reformu Uygulama Projesi Faaliyetlerinin Finansmanı İçin Dünya Bankasından Sağlanan 600 Milyon ABD Doları Tutarındaki Krediyeye İlişkin İkras Anlaşması Hakkındaki” Bakanlar Kurulu Kararı **13 Temmuz 2001** tarihli Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.
- 2005 yılında İkras Anlaşmasında değişiklikler yapılmıştır Çevre Amaçlı Tarım Arazilerinin (ÇATAK) Korunması Programı bu değişiklik sonucu uygulamaya konulmuştur. Tarım Reformu Uygulama Projesi **2008** yılı sonu itibariyle sona ermiş, ancak ÇATAK uygulamasına devam edilmiştir.

Çevre Amaçlı Tarım Arazilerinin Korunması Programı (ÇATAK)

- ❑ ÇATAK Programı **31.08.2005** tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe girmiştir. Karar ile; tarımsal arazilerde toprak ve su kalitesinin korunması, yenilenebilir doğal kaynakların sürdürülebilirliği ve yoğun tarımsal faaliyetlerin olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik gerekli kültürel tedbirlerin alınması amacıyla **üç yıl süreyle** destekleme ödemesi yapılması kararlaştırılmıştır.
ÇATAK **2006-2008** yılları arasında
  - Kırşehir- Seyfe Gölü
  - Isparta-Kovada Gölü Bölgesi
  - Konya-Ereğli Sazlığı
  - Kayseri-Sultan Sazlığı’nda pilot olarak uygulanmıştır.
- ❑ Uygulamaya ilişkin hususlar **15.11.2005** tarihli “Çevre Amaçlı Tarımsal Arazilerin Korunması Programını Tercih Eden Üreticilerin Desteklenmesine ve Bu Üreticilere Teknik Yardım Sağlanmasına Dair Yönetmelik” ile belirlenmiştir. Buna göre;

Çevre Amaçlı Tarım Arazilerinin Korunması Programı (ÇATAK)

1. Kategori:

- Erozyonla mücadele (setleme, canlı veya cansız perdeleme, ideal sürüm tekniğinin uygulanması ve/veya koruma amaçlı boş bırakma).
- Arazinin ıslah edilmesi.
- Drenaj.
- Taş toplama.

2. Kategori:

- Uygun sulama tekniklerinin kullanımı.
- Kontrollü ilaç, gübre ve hormon kullanımı.
- Organik, yeşil, ahır gübresi, kompost vb. kullanımı.
- Organik ve iyi tarım uygulamaları.

3. Kategori:

- Daimi bitki örtüsü oluşturulması.
- Yeni çayır-mera tesisi ve/veya iyileştirilmesi.
- Aşırı otlatmanın engellenmesi.
- Yem bitkileri yetiştirilmesi.

Mevcut üretimden vazgeçerek yukarıda belirtilen uygulamalardan iki veya daha fazlasını tekniğine uygun bir şekilde tatbik eden üreticilere, dekar başına yılda bir defa olmak üzere üç yıl süre ile ödeme yapılır.

- **Destekleme 1. ve 3. kategoriler için 40 ABD \$, 2. kategori için 90 ABD \$ ödenmiştir.**

Çevre Amaçlı Tarım Arazilerinin Korunması Programı (ÇATAK)

14 Kasım 2008 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile ÇATAK kapsamında yapılacak uygulamalar iki kategoriye indirilerek içeriği de değiştirilmiştir.

- **1. kategori** olan arazinin boş bırakılması uygulamalarına 60 TL/da,
- **2. kategori** olan çevre dostu tarım teknikleri ve kültürel uygulamalarına 135 TL/da

Karar’da projenin başında sadece dört il ile sınırlı bulunan ÇATAK destekleme alanları; **Çanakkale, Kahramanmaraş, Karaman, Nevşehir, Niğde** illerinin de eklenmesiyle dokuz il çıkarılmıştır

Çevre Amaçlı Tarım Arazilerinin Korunması Programı (ÇATAK)

- **12 Mart 2010** tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan ve 27.10.2008 tarihli Bakanlar Kurulu Kararın’da Değişiklik öngören yeni bir kararla ÇATAK desteklemelerinden yararlanacak il sayısı **19’a** çıkarılmıştır.
- **13 Nisan 2010’de** yayınlanan Tebliğ değişikliği ile 1.kategoriye **toprak işlemez tarım** eklenerek bu uygulama da destekleme kapsamına alınmıştır

Çevre Amaçlı Tarım Arazilerinin Korunması Programı (ÇATAK)

- **09.04.2011** tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı gereğince Ankara, Aydın, Çorum, Edirne, Manisa, Tokat illeri de proje kapsamına alınarak ÇATAK’tan yararlanan il sayısı 25’e çıkarılmıştır.

**Adana, Amasya, Aksaray, Bilecik,
Burdur, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır,
Isparta, K.Maraş, Karaman, Kayseri
Kırşehir, Konya, Mersin, Nevşehir,
Niğde, Samsun, Sivas, Ankara, Aydın,
Çorum, Edirne, Manisa, Tokat**

- Aynı kararda daha önce üçten ikiye indirilen destekleme kategorileri yeniden **üç kategoriye çıkarılmıştır**. Tüm bu mevzuat değişiklikleri sonrası oluşan son duruma göre;

Çevre Amaçlı Tarım Arazilerinin Korunması Programı (ÇATAK)

Birinci kategori: Tek yıllık bitkilerin üretildiği alanlarda **minimum toprak işlemeli tarımın yapılması(30TL/da).**

İkinci kategori: Toprak ve su yapısının korunması ile erozyonun önlenmesi amacıyla; setleme, canlı veya cansız perdeleme, taş toplama, drenaj, jips uygulaması, malçlama, ahır veya çiftlik gübresi, yeşil gübreleme uygulaması, aşırı otlatmanın engellenmesi, çok yıllık buğdaygiller veya yonca hariç baklagiller ile alanı kaplama gibi tedbirlerden en az ikisinin birlikte yapılması veya bu tedbirlerin **en az biriyle birlikte arazinin boş bırakılması uygulaması(60TL/da).**

Üçüncü kategori: Aşağıda belirtilen çevre dostu tarım teknikleri ve kültürel uygulamalardan **en az iki veya daha fazlasının** tekniğine uygun bir şekilde tatbik edilmesi(135 TL/da).

- Su kullanımını asgariye indirecek uygun basınçlı sulama sistemlerinden birinin kullanılması,
- Çevreye duyarlı bir şekilde kontrollü ilaç ve gübre kullanımı,
- 3Organik tarım veya iyi tarım uygulamaları.

Çevre Amaçlı Tarım Arazilerinin Korunması Programı (ÇATAK)

- **15.03.2011 tarihinde 15.11.2005** tarihli ilk yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır. Bu tarihten itibaren ÇATAK Projesi'nin verimli bir şekilde uygulanabilirliğini sağlamak için
  - **2008/14268** sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve
  - **2011/24** No'lu Uygulama Tebliği ile birlikte yürütülmektedir.
- 2006-2010 yıllarını kapsayan 2006 Tarım Strateji Belgesi'ne göre ÇATAK Program destekleri toplam tarımsal destekleme bütçe payının **% 5'inden** az olamayacağı belirtilmiştir.

ÇATAK VERİLERİ

YIL	UYGULAMA KAPSAMINA ALINAN İLLER	ÜRETİCİ SAYISI	ALAN (ha)	ÖDEME MİKTARI (TL)
2006	Kırşehir, Isparta, Konya, Kayseri	469	17.261	1.434.000
2007		1.508	40.406	2.405.000
2008		1.484	39.936	4.630.000
2009	Kırşehir, Isparta, Konya, Kayseri, Karaman, Kahramanmaraş, Niğde, Çanakkale, Nevşehir	1.881	47.522	5.061.922
2010	Kırşehir, Isparta, Konya, Kayseri, Karaman, Kahramanmaraş, Niğde, Çanakkale, Nevşehir Adana, Aksaray, Amasya, Burdur, Bilecik, Denizli, Diyarbakır, Mersin, Samsun, Sivas,	2.940	88.084	10.326.602

ÇATAK Genel Değerlendirme

- Çiftçilerin proje hakkında çok bilgiye sahip olmadıkları hatta proje ismini ve amacının bile çoğu tarafından bilinmediği görülmüştür. Çiftçiler ÇATAK desteklemelerini **sadece para yardımı** şeklinde algılamaktadır.
- 2.dönem **müracaatlarının düşmesinde** destekleme miktarlarının dolar yerine TL ye dönüştürülmesi ve bu dönüşüm esnasında miktar kısıtlamasına gidilmesinin rolü büyüktür.
- Projeye katılımlar **gönüllülük** esasına göre yapılması proje başarısını olumsuz etkilemektedir. Çünkü söz konusu alanlar sulak alanlar olup alana dayalı uygulamalar esastır, dolayısıyla bu alana giren tüm arazilerin projeye zorunlu dahil edilmeleri gerekir.
- Isparta Eğirdir bölgesinde yoğun bir şekilde kapama meyve bahçesi tesisi desteklenirken **aşırı gübre ve ilaç kullanımının** önüne geçilememesi bir taraftan toprak ve su kirliliğine sebep olurken diğer taraftan çevre koruma amaçlı verilen desteklerin nasıl bir çevre felaketine yol açtığı konusunu gündeme getirmiştir.
- **Çevre ve Şehircilik Bakanlığı veya çevreyle ilgili sivil toplum örgütlerinin** de projeye teknik destek vermesi hem çiftçilerin çevre bilinci oluşmasına katkı sağlayacak hem de projenin başlangıçtaki amaçlarına teknik yönden de yapılacak ölçüm, uygulama ve değerlendirmeler sonucu ulaşılması daha kolay olacaktır.

ÇATAK Genel Değerlendirme

- ÇATAK desteğinden yararlanmanın ön koşulu **ÇKS sistemine kayıt olmaktadır**. Fakat kırsal kesimde kiracılık-ortakçılık gibi uygulamalar sözlü yapıldığından tapu sahibi desteklemelere müracaat etmekte, araziyi işleyen desteklemeden yararlanamamaktadır. Bu durum ekonomik açıdan çiftçi mağduriyetine sebep olmakta ve sosyal sorunlara sebep olmaktadır.
- ÇATAK Projesi'nin uygulandığı yaklaşık altı yıldan bu yana **projenin başarısı** anlamında teknik bir çalışma yapılmamıştır. Dolayısıyla Proje'nin başlangıçta hedeflenen çıktılarının elde edilip edilmediği hala belirlenememiştir. Çünkü proje hayata geçirilmeden önce bu bölgelerde bir **durum tespit çalışması** yapılmamıştır. Öncelikle Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile ortaklaşa olarak bu tespitin yapılması ve rapor haline getirilmesi daha sonraki yıllarda projedeki uygulama değişikliklerine daha doğru yön verebilecekti.

ÇATAK Genel Değerlendirme

- Türkiye’de Ramsar Sözleşmesi’ne dahil edilen 13 sulak alandan iki tanesi **Sultan Sazlığı ve Seyfe Gölü** aynı zamanda ÇATAK alanıdır. Fakat her iki proje kapsamında yapılan çalışmalar farklı kurumlar tarafından yürütölmekte ve birbirinden bağımsız gerçekleşmektedir. Hatta Sultan Sazlığı’nda bunlara ilave olarak Dünya Bankası desteğiyle başlatılan ‘**Korunan Alanlar ve Sürdürülebilir Doğal Kaynak Yönetimi Projesi (GEF-2)**’ de yine ayrı bir proje olarak yürütölmektedir. Bütün bunlar kurumsal arası işbirliği ile tek bir organizasyon tarafından yönetilerek geniş kapsamlı ve daha etkin ve aynı zamanda sürdürülebilir bir çevre programının uygulanması gerekmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

- İnsanlık kendi hayatının devamı için her zaman doğayı sömürmüş, ancak doğanın dengeleri bozulmaya başladığında doğa bu defa insan hayatını tehdit etmeye başlamıştır. Dünya savaşları sonrası dünya devletlerinin artan nüfusa paralel olarak gıda güvencesi adına yaptıkları bilinçsiz ve kural tanımaz üretim artışı her sektörde olduğu gibi tarım sektörünü de mercek altına alma gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Özellikle 20. yüzyılın son çeyreğine gelindiğinde başta Avrupa'da olmak üzere tüm dünyada üretimi devamlı surette artırma politikaları üretim artışı sağlayan en bilinen ve kolay yol olan girdi kullanımını teşvik etmiştir. Bu kontrolsüz teşvik ve destekleme politikaları literatürlere de geçecek olan tereyağı dağları, süt ırmakları, şarap gölleri gibi kavramlarla tanışılmasına neden olmuştur.
- 2000'li yıllarla gelindiğinde bu durumun farkına varan Avrupa radikal kararlar alarak hem üretim fazlalığını ortadan kaldırmak amacıyla hem de daha da önemlisi çevre felaketlerine neden olan tarımsal faaliyetlerin kontrolü amacıyla çapraz uyumu hayata geçirmiştir.
- Türkiye 2000 yılı sonrasındaki tarımsal çevre politikalarına kayıtsız kalmayarak kendi tarım politikalarına bunu yansıtmayı ilke edinmiştir. Türkiye çevreyi koruyan tarımsal politikaları önemseyemediğini teorik olarak benimsediğini gösterebildiyse de bu politikaları hayata geçirmek ve sahada bu politikaları uygulamaya aktarmak hususunda çok da başarılı olamamıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

- Türkiye’de ekolojik çevre faaliyetleri Çevre ve Şehircilik Bakanlığı asıl sorumlu olmak üzere Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından yürütülmekte tarımsal çevre faaliyetlerinden ise Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı sorumlu kabul edilmektedir.
- Kurumsal strateji belgeleri ve planlamalar ile ortaklaşa yürütülen sınırlı sayıda proje dışında doğrudan uygulamaya yönelik saha çalışmalarında kapsamlı bir işbirliği gözlemlenmemiştir. Halbuki çevre koruma entegre bir mücadeleyi gerektirmektedir. Hatta küreselleşme kavramının herkes tarafından benimsendiği günümüzde bu işbirliğinin bir adım öteye gidilerek uluslararası bir konuma gelmesi kaçınılmaz olmuştur. Özellikle BM çatısı altında yapılan uluslararası antlaşma, protokol ve sözleşmeler bunun açık bir göstergesi olmuş ve bu ortak kabullere imza atan ülkelerin sayısı günden güne artış göstermiştir. Türkiye de bu küreselleşme hareketlerine kayıtsız kalmamış özellikle Kyoto Protokolü’ne taraf olmakla önemli bir adım daha atmıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

- Türkiye’de çevre hukuku ilkeleri açısından bakıldığında kirleten öder prensibinin tam olarak yerleşmediği, imtiyazlı uygulamaların sıkça görüldüğü herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Özellikle toprak koruma ile ilgili mevzuatta sıkça yapılan değişiklikler ve esneklikler mevzuat boşluklarını takip edenlere bir fırsat doğurmaktadır. Karar alıcıların aldığı kararların arkasında ciddi durmaları ve uygulamada tavizler vermemeleri özellikle çevre konusunun kamu hukuku alanına girdiği nazara alınırsa çok büyük sorumluluk arz ettiği anlaşılabacaktır.
- Ancak cezai yaptırımların yanında teşvik ve özendirmele de hassasiyetle üzerinde durulması gereken bir husustur. Yine okul çağından başlamak üzere her kesimden insanın eğitim faaliyetleri ile çevre bilincinin kazandırılması, bunun yanında hiç olmazsa devlete ait medya kuruluşları kanalıyla çevre konularındaki yayınlara yer verilmesi özellikle kırsal kesime yönelik tarımsal çevre ile ilgili bilgilendirmelerin yapılması önem arz etmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

- Organik Tarım ve İyi Tarım uygulamalarına verilen destekler olmak üzere kimyevi gübre desteklemesini alabilmek için 50 dekar ve üzeri tek parsellerde toprak tahlili şartının getirilmesi ve ÇATAK Projesi'nin yaygınlaştırılarak devam ettirilmesi ister AB uyum kapsamında değerlendirilsin, isterse doğrudan Türkiye'nin Ulusal Politikaları gereği olsun Türkiye'nin toprak ve su kaynakları muhafazası ve insan sağlığı açısından son derece önemli gelişmeler olarak görülebilmektedir.
- ÇATAK Projesi uygulanan alanlarda alınan çevre önlemlerinin özellikle kontrollü ilaç ve gübrelemenin aslında iyi tarım ve organik tarıma zemin oluşturduğu görülmüştür. Ancak yaklaşık altı yıldır ÇATAK uygulanan pilot illerde böyle bir çalışmanın olmaması bir eksiklik. Kırşehir Seyfe Gölü civarındaki köylerde organik tarım ile ilgili bir dernek kurulmuşsa da ilgisizlikten fesh edilmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

- ÇATAK Projesi'nde çok fazla mevzuat değişikliği bu değişikliklere çiftçilerin adapte olabilmelerini etkilemekte, hatta yeterli bilgilendirmelerin yapılmaması sonucu ulaşılmak istenen hedeflerde sapma ve gecikmelere neden olabilmektedir. Örneğin, Konya'da özellikle ilk dönemde yaygın uygulama olan arazinin etrafına ağaç dikerek üç yıl boş bırakan bir çiftçi 3. yılın sonunda o arazide aynı uygulama için aldığı destek sonlandırılmaktadır. Yani arazilerin etrafına ağaç dikilmesi ve tarımsal faaliyetin üç yıl durdurulması ve girdi kullanımının sınırlandırılması ile tarımsal çevre anlamında bir fayda sağlansa da 3. yıldan sonra o araziler için sürdürülebilir hiçbir uygulama öngörülmemekte arazi sahibinin kaderine terke dilmektedir.
- **Sonuç olarak; Türkiye son 10 yılda tarımsal çevre mevzuatı anlamında uluslararası politikalardan uzak kalmadıysa da mevzuatın uygulanması da ayrı bir politika olduğu kabul edildiğinde bu konudaki stratejilerin de kararlı ve etkin bir şekilde yürütülmesi zorunluluktur.**